Historisch polemicus

Götz Aly's boeken zijn altijd goed voor discussie

Achtergrond - 22 november 2005

(22 november 2005) De werken van de Duitse historicus Götz Aly zijn altijd goed voor discussie. Als gedreven archieftijger en welbespraakt auteur heeft hij een reeks geruchtmakende boeken op zijn naam staan. Aly schrijft polemisch en zet radicale hypothesen in de wereld. Zijn lievelingsthema: De misdadigheid van het Derde Rijk én de verborgen continuiteiten naar de Bondsrepubliek. Zijn nieuwe boek 'Hitlers Volksstaat' haalde op de dag van publicatie het journaal en beleefde vijf herdrukken binnen twee maanden. Aanstaande donderdag spreekt Götz Aly in Amsterdam.

Roof in bezet Europa

In 'Hitlers Volksstaat' is het niet anders. Dit keer gaat Aly de financiële organisatie van het Derde Rijk te lijf. En opnieuw paart hij empirische nauwgezetheid aan een hypothetisch kaartenhuis, dat in furieuze reacties in Duitsland in zwaar weer terecht is gekomen.

Overtuigend belicht Aly vanuit verschillende perspectieven de nationaal-socialistische rooftocht door Europa. Alle bezette gebieden werden met creatieve regels, transacties en dwangsommen volledig leeggeplunderd, terwijl het overal de schijn had, dat bijvoorbeeld Duitse soldaten netjes voor hun boodschappen betaalden. Ook in Nederland is het laatste een bekend fenomeen – maar niemand had in de gaten dat die guldens indirect uit de Nederlandse schatkist kwamen.

De roof en de schijn van legitimiteit illustreert Aly treffend aan de hand van de verder onverdachte soldaat Heinrich Böll. Zoals duizenden anderen voorzag de latere schrijver zijn familie in Duitsland gul van allerlei luxeartikelen als chocola, kleding en koffie, die hij in Nederland, België en Frankrijk voor een prikkie kon kopen. Hiervoor hadden Duitse bankiers en bureaucraten een uitgekiend stelsel van tegoedbonnen, bezettingskosten en wisselkoersen ontworpen, waardoor de Duitsers op kosten van de ingelijfde staten overal geld ten overvloede hadden. Nauwgezet volgt Aly de tocht van de pakketjes van het front naar de *Heimat*.

Hoewel deze praktijken in wetenschapsland al wel bekend waren, schreef er in Duitsland tot nu toe niemand leesbare monografieën en bronnenstudies over. Het

boek 'Roof' (1999) van Gerard Aalders (NIOD) vormde een uitzondering, en Aly maakt er dan ook uitvoerig gebruik van. Juist omdat belangrijke passages in 'Hitlers Volksstaat' over Nederland en België gaan, blijft het opvallend dat het boek hier grotendeels onopgemerkt is gebleven.

Hitlers Volksstaat

Zoals vaker vertoont Aly echter de neiging de betekenis van zijn vondsten te overschatten en te overdrijven. Aan de hand van de roofpraktijken presenteert hij namelijk niets minder dan een algehele herinterpretatie van het nationaal-socialisme.

Hij laat zien hoezeer de Duitse bevolking vanaf 1933 uit de wind werd gehouden. Arbeiders en armen werden fiscaal ontzien door belastingvoordeeltjes, sociale verzekeringen en bonussen voor overuren. Betaald werden deze kosten deels door rijkeren en deels door het nemen van financiële risico's. De Rijkskristalnacht moest in 1938 niet in de laatste plaats geld in de lege rijkskassen brengen, via emigrerende joden, van wie het vermogen geconfisqueerd werd, en de zogenaamde 'Judenbuße' - een 'boete' die het joodse volksdeel aan de staat moest betalen.

Ook later gingen huizen en meubilair van gedeporteerde joden zondermeer over aan de slachtoffers van bombardementen. Uiteindelijk werden rake bommen op Duitse steden een reden werden om meer joden uit hun huizen te jagen, zodat *Volksgenossen* weer onderdak hadden.

Voordelen

Met een keur aan treffende voorbeelden beweert Aly, dat juist zulke materiële voordelen voor de gewone Duitser de wonderbaarlijke stabiliteit van het Derde Rijk garandeerden. Met het verdelen van roofbuit 'kocht' Hitler de ondersteuning van Duitsland. 95 procent van de Duitsers zou van de oorlog hebben geprofiteerd.

Daarmee stelt Aly bijvoorbeeld Goldhagen op zijn kop, die sprak van ideologische motieven voor het nationaal-socialisme en de holocaust. Ook van een Duitse *Sonderweg* wil Aly niets weten: slechts door een royaal stelsel van sociale lastenverdelingen wist Hitler de meerderheid vanaf 1933 voor zich te winnen en tot een eenheid te smeden.

De eenzijdigheid van deze redenering hoeft nauwelijks benadrukt te worden. Maar opnieuw bespeelt Aly de snaar van de tijd: Juist op het moment dat CDU/CSU en SPD harde hervormingen van de *Sozialstaat* plannen, meent Aly het hele systeem te kunnen ontmaskeren als een uitvinding van de nazi's, en als een materieel

uitvloeisel van hun rooftocht door Europa bovendien. Stof voor discussie dus, ook in Nederland.

Krijn Thijs is historicus en gepromoveerd op een onderzoek naar drie stadsjubilea in Berlijn.

Op donderdag 24 november geeft Götz Aly in Amsterdam een lezing over 'Hitlers Volksstaat'.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: https://duitslandinstituut.nl/artikel/1801/historisch-polemicus